

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

बी. ए. – (विशारद) योग

परीक्षा : मे – २०२६

तृतीय वर्ष

सत्र – ५

विषय:- योगोपचार – (भाग-१) (BAYH23-504)

दिनांक : ०४/०५/२०२६

गुण : ६०

वेळ : स.१०.०० ते दु. १२.३०

सूचना :

१. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२. उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
३. उत्तरपत्रिकेत प्रश्नपत्रिकेतील प्रश्नक्रमांक लिहिणे आवश्यक आहे.

- प्र.१. पुढील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) (४०)
- १) आयुर्वेदानुसार शरीराचा विचार लिहा, (आकृती, प्रकृति, विकृति, निष्कृति)
 - २) आयुर्वेदानुसार पंचकर्मेन्द्रिय, मन, बुद्धी स्पष्ट करा.
 - ३) तैत्तिरीय उपनिषदानुसार शरीर पंचकोषात्मक कसे आहे स्पष्ट करा.
 - ४) योगशास्त्रानुसार पंचमहाभूते-पंचज्ञानेन्द्रिय-चक्र संबंध लिहा.
 - ५) वैद्यक योगाला येणाऱ्या मर्यादा लिहा.
 - ६) आयुर्वेदानुसार शरीर पंचमहाभुतात्मक कसे आहे ते सांगा.
- प्र.२. पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) (१०)
- १) आयुर्वेदानुसार मज्जाव्यूह लिहा.
 - २) आयुर्वेदानुसार शरीरातील प्रेरक शक्ती (त्रिदोष) लिहा.
 - ३) योगोपचाराच्या दृष्टीने शुद्धिक्रियांचे महत्त्व सांगा.
 - ४) योगोपचारात कुवलयांनंद यांचे कार्य सांगा.
- प्र.३. टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) (१०)
- १) सप्तधातू
 - २) श्वसनव्यूह
 - ३) षटचक्र
 - ४) पंचप्राण

Translation in English

Sub: Yog Therapy (Part-I) (BAYH23-504)

Instructions:

- 1) All Questions are Compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) In the case of any doubt the Marathi version shall be held to be authentic and final.
- 4) While writing answers the respective question numbers must be mentioned in the Answer Book.

Q.1. Answer the following questions in detail. (Any Four) (40)

- 1) Explain the Ayurvedic concept of the Body (Sharira) including Ākruti (Form), Prakriti (Constitution), Vikriti (Pathology/Imbalance), and Nishkruti (Restoration/Cure).
- 2) Explain the Pancha Jnanendriyas (Five Sense Organs), Manas (Mind), and Buddhi (Intellect) according to Ayurveda.
- 3) Write about how the body's structure is Pancha Koshatmaka (composed of Five Sheaths) according to the Taittiriya Upanishad.
- 4) Write about the relationship between Pancha Mahabhutas (Five Great Elements), Pancha Jnanendriyas (Five Sense Organs), and Chakras according to Yoga Shastra.
- 5) What are the Limitations that arise in Vaidyaka Yoga (Medical Yoga)?
- 6) Explain how the body is Pancha Mahabhūtātmaka (composed of Five Great Elements) according to Ayurveda.

Q.2. Answer the following questions in short. (Any Two) (10)

- 1) Write about the MajjaVyūha (Nervous System) according to Ayurveda.
- 2) Write about the Motivating Forces in the body (Vata, Pitta, Kapha) according to Ayurveda.
- 3) State the importance of Shuddhi Kriyas (Cleansing Practices) from the perspective of Yoga Therapy.
- 4) Write about the Contribution of Kuvalayananda in Yoga Therapy.

Q.3. Write short notes. (Any Two) (10)

- 1) Sapta Dhatus (Seven Tissues)
- 2) ShvasanaVyūha (Respiratory System)
- 3) Shat Chakra (Six Chakras)
- 4) Pancha Prana (Five Vital Airs)
